

# Jakob Ulfeldts fuldmagt vedrørende sine børn



af forskningsbibliotekar  
Harald Ilsø

Da den franske gesandtskabssekretær Charles Ogier 1634 besøgte Danmark, noterede han, at de hof- og embedsmandskredse han kom i forbindelse med besad dannelse og kultur på højt europæisk niveau. Den danske højadel viste sig at være både sprogkyndig og rig på kundskaber, hvad han bl.a. kunne bevidne for *Rosenkrantzernes* og *Ulfeldternes* vedkommende. Blandt de første var der teologer, lige dygtige i åndelige og verdslige videnskaber, og blandt de sidste fremhævede han de tre brødre *Knud*, *Laurits* og *Corfits*, som hver talte 6-7 sprog fortræffeligt og forstod endnu flere. En dansk adelsmand, som ikke havde studeret, mente Ogier, blev næppe anset for en sand adelsmand.

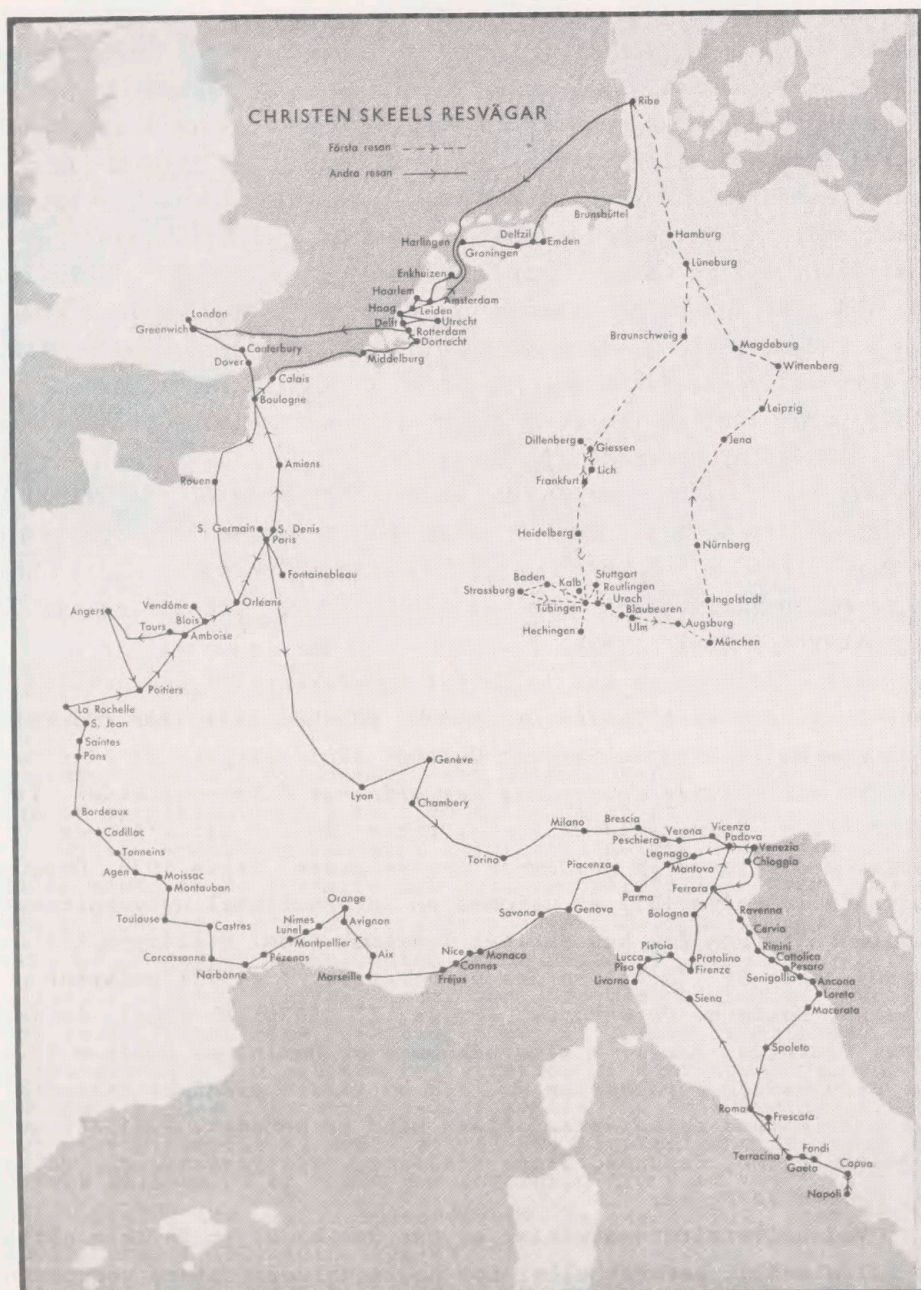
Det europæisk orienterede dannelsesstade, som imponerede ikke alene Ogier, men også andre besøgende i Danmark, var en følge af ikke sjældent langvarige studie- eller dannelsesrejser ude i Europa. Det var fra sidste halvdel af 1500-tallet og gennem hele 1600-tallet en rådende grundindstilling, at unge under en eller anden form for boglig uddannelse - adelige såvel som borgerlige - så vidt muligt burde tilbringe nogle år ved udenlandske skoler, akademier eller universiteter, førend de tiltrådte stilling i hjemlandet. Så selvfølgelig forekom tanken, at den knap nok findes nærmere motiveret. Der var naturligvis ganske mange studenter, der ikke havde råd, men for at støtte de ubemidlede blev der stiftet rejselegater, ligesom velmenende adelsmænd og adelsfruer

af egen lomme kunne finde på at finansiere en velanbefalet students udenlandsophold. Desuden havde en dygtig og hæderlig student chancen for at blive hyret som lærer og vejleder for yngre adelsjunkere eller velhavende borgersønner, som forældrene nødtigt slap ud i verden på egen hånd. En sådan såkaldt præceptor eller hovmester var rejseleder, ansvarlig for udførelsen af det ønskede læreprogram og bestyrede pengekassen. Til gengæld fulgte han gratis med og kunne ved siden af dyrke egne studier. Derudover fik han et mindre honorar og havde, om han ellers slap godt fra hvervet, gode udsigter til embedsbefordring ved hjemkomsten.

#### NOGET OM LITTERATUR OG KILDER

Udenlandsrejsen har som det vigtige socialhistoriske og kulturhistoriske fænomen, den er, i stigende grad været genstand for historikernes opmærksomhed. I 1981 var universitetsbesøgene i udlandet før 1660 tema ved det 18. nordiske historikermøde, fra dansk side behandlet af Vello Helk, se *Ur nordisk kulturhistoria. Universitetsbesöken i utlandet före 1660*, 1981 (= *Studia historica Jyväskyläensia*, 22,1), s. 27-65. Her har Vello Helk foreløbigt sammenfattet mange års systematiske undersøgelser af danske udenlandsrejser 1536-1660, der nu snart vil resultere i et større bogværk. Interesserede kan videre henvises til fyldige (og illustrerede) forstudier som "Dänische Romreisen von der Reformation bis zum Absolutismus" i *Analecta Romana Instituti Danici* VI, 1971, s. 107-96, og stambogsstudierne i *Fund og Forskning* XXI-XXIV, 1974-80, også samlet i en særudgave med titlen Vello Helk: *Stambøger i Det kongelige Bibliotek før 1800*, Kbh. 1980. Iøvrigt kan det danske rejsemønster med udbytte jævnføres med det tilsvarende svenske. Lars Niléhn har grundigt behandlet de svenske studierejser i *Peregrinatio academica. Det svenska samhället och de utrikes studieresorna under 1600-tallet*. Lund 1983 (= *Bibliotheca historica Lundensis* LIV).

Kilderne til udenlandsrejsernes historie er talrige, men spredte. Først og fremmest må det ydre studieforløb følges gennem de europæiske universiteters, gymnasiers og akademiers matrikler. Fra tiden før 1700 er de fleste af dem efterhånden trykt og på grund af deres personalhistoriske referencekarakter næsten alle erhvervet til Det kongelige Bibliotek. De tyske læreanstalter

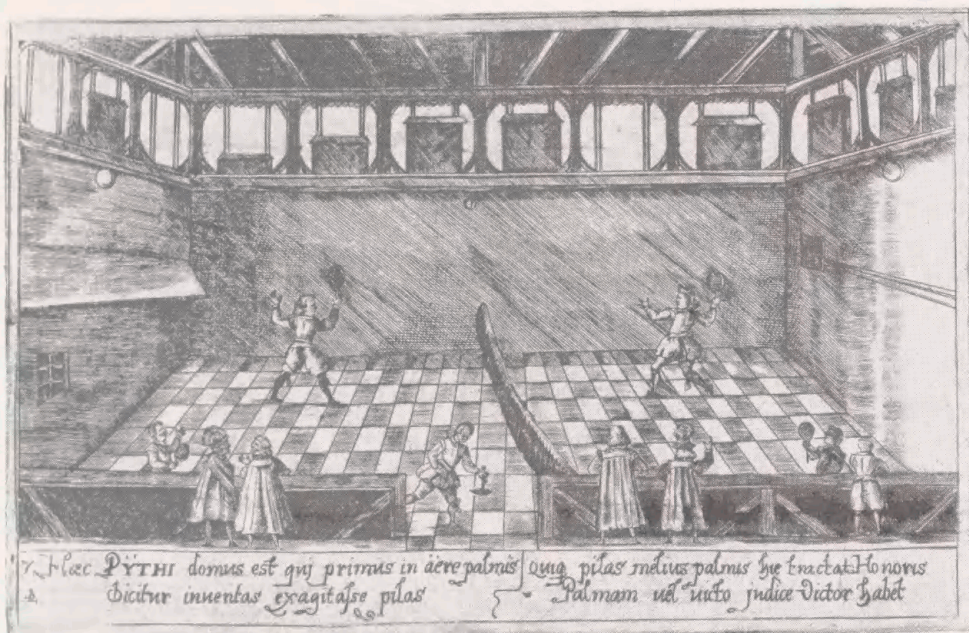


Christen Skeel (1603-59) var søn af lensmanden på Riberhus og gik først i Ribe skole. 16 år gammel blev han sendt til Tyskland og opholdt sig 1619-22 på adelskollegiet i Tübingen (rejs rute angivet ved stiplede linjer). Efter et besøg hjemme foretog han derpå 1623-27 den typiske store tur gennem Nederlandene og England til Frankrig og Italien (angivet ved sort streg med pil). Fra udgaven af hans rejsedagbog nævnt s. 42.

blev særlig hyppigt besøgt af nordiske studerende, og nyttig er derfor en oversigt over trykte matrikler i de tysksprogede lande, Karlheinz Goldmann: *Verzeichnis der Hochschulen*. Neustadt 1967. De mange udenlandske matrikeludgaver er gennem årene fulgt op af uddrag i danske tidsskrifter, hvori de relevante oplysninger om danske studerende gengives, som regel med tilføjede personidentifikationer. En fortegnelse over disse uddrag til 1962 giver Albert Fabritius og Harald Hatt: *Håndbog i slægtsforskning*, 3. udg. 1963, s. 120-21; et supplement til 1972 er leveret af Hans Worsøe i *Personalthistorisk Tidsskrift* årg. 93, 1973, s. 78-79. Senere matrikeluddrag er meddelt af Vello Helk i samme tidsskrift 1980ff årg. 100 (Bourges), årg. 102 (Genève), årg. 105 (Siena) og årg. 106 (Köln, Montpellier, Lauingen).

Logisk bliver de udenlandske lærestalters historie til en vis grad en del af den danske uddannelseshistorie, og søger man nærmere viden om de besøgte universiteter og deres miljøer, kan en og anden bibliografi være til hjælp. Nyere tysk litteratur er registreret i Edwin Stark: *Bibliographie zur Universitätsgeschichte. Verzeichnis der im Gebiet Bundesrepublik Deutschland 1945-1971 veröffentlichten Literatur*. München 1974. For Frankrigs vedkommende foreligger Simonne Guenée: *Bibliographie de l'histoire des universités françaises des origines à la révolution*. I: *Généralités. Université de Paris*. Paris 1981. - II: *D'Aix-en-Provence à Valence et Academies protestantes*. Paris 1978. Desuden begyndte i Genève 1973 at udkomme en international universitetsbibliografi, som dog kun skrider langsomt frem: *Bibliographie internationale de l'histoire des universités*. I (1973) omfatter *Espagne. Louvain. Copenhague. Prague*, II (1976) *Portugal. Leiden. Pécs. Franeker. Basel*. - Lige udkommet er Dominique Julia m.fl.: *Les Universités européennes du XVI<sup>e</sup> au XVIII<sup>e</sup> siècles: Histoire des populations étudiantes*. Flere bind er bebudet. I (1986) behandler *Bohème, Espagne, Etats italiens, pays germaniques, Pologne, Provinces-Unies*.

Ved universitetsmatrikler er der den hage, at de ikke altid er fuldstændigt bevaret eller for nogle universiteters vedkommende slet ikke eksisterer. Vello Helk har i rigt mål dokumenteret, at *stambøgerne* med deres daterede navneindførsler så kan træde til og udfylde huller i kortlægningen af rejserne. Hertil kommer at stambogsindførsler kan bevidne studieophold i byer, hvor universiteter enten ikke fandtes eller ikke blev frekventeret af ud-



På adelskollegiet i Tübingen kunne de unge adelsmænd – som også senere på Sorø akademi – dyrke sportslige og ridderlige færdigheder. Kobberstik af boldsalen i J.C. Neyffer: *Novi Collegii ... Tubingæ ... Delineatio*. 1626.

lændinge. Ophold i hovedstæder som London, Paris og Rom bevidnes ikke af matrikler, men i talrige tilfælde af stambøger.

Skulle stambogsmaterialet imidlertid svigte, udfyldes andre huller måske af de desværre kun betinget pålidelige levnedsskildringer i *ligprædikener* og *sørgeprogrammer*. Internationalt forskes der i begge genrer. Stambøgerne er behandlet i *Stambücher als kulturhistorische Quellen*, hrsg. von Jörg-Ulrich Fechner. München 1981 (= *Wolfenbütteler Forschungen* Bd. 11), mens orientering om et igangværende projekt til registrering af samtlige bevarede stambøger findes i *Internationales Archiv für Sozialgeschichte der deutschen Literatur* X, 1985, s. 167-69. Ligprædikenernes rige stof og dets kildeværdi er emnet for foreløbig tre bind med titlen *Leichenpredigten als Quelle historischer Wissenschaften*, hrsg. von Rudolf Lenz. I-III. Köln 1975-83.

I særlig gunstige tilfælde er det muligt at følge udenlandsrejser gennem *dagbøger og breve*, kilder der kan være givende med hensyn til de rejsendes hverdag, studier og oplevelser. Som eksempler på oplysende udgivelser inden for den sidste snes år skal af dagbøger anføres *Peder Hegelunds Almanakoptegnelser 1565-1613*. Udg. ved Bue Kaae. I-II. Ribe 1976. Den senere biskop i Ribe stu-



Universitetet i Padova blev besøgt af mange danske og var især berømt som studiested for medicinere. På dette kobberstik fra begyndelsen af 1600-tallet ses i tværsnit øverst til venstre anatomisalen (indrettet 1594 og endnu bevaret). Om en dansk læge, der slog sig ned i byen på Christian IV's tid og blev en god støtte for besøgende landsmænd, se Egill Snorrason: *Johan Rhode i det 17. århundredes Padua*, 1964.

derede i Leipzig og Wittenberg 1565-68 og fortæller bl.a. om forelæsninger, han fulgte, og landsmænd han var sammen med. Fra da han derefter slog sig ned i Ribe, noterede han løbende i sin kalender, når ham bekendte udenlandsstuderende passerede byen på vej ud eller tilbage. Heraf fremstår noget i retning af et ripensisk ud- og hjemrejseregister. En regulær dagbog ført af en ung adelsmand på farten, senere kendt som fremtrædende rigsråd, foreligger trykt med *Christen Skeels resedagbok 1619-27*. Utg. av Lenart Tomner. Malmö 1962. Christen Skeel refererer upersonligt, men uhyre samvittighedsfuldt, hvad han så på sin store tur gennem Nederlandene, England, Frankrig og Italien. Helt i særklasse som lærdoms- og videnskabshistorisk kilde er Ole Borchs studiedagbøger fra Nederlandene, England og Frankrig 1660-65. Borch var lige blevet professor, da han fik bevilget støtte til studier i udlandet, så det var en kompetent studerende, der 1660 gav sig til at

suge viden til sig. Dagbøgerne er ført på latin og udgivet med en indledning på engelsk som *Olai Borrichii Itinerarium 1660-65*. Ed. by H.D. Schepelern. I-IV. Kbh./London 1983.

Det er næppe forkert at betegne *Ole Worms Breve 1607-1654*. Oversat af H.D. Schepelern. I-III. Kbh. 1965-68 som en af de mest righoldige brevsamlinger fra 1600-tallet med en dansker som centrum. Brevene rummer ikke meget om Worms egen udenlandsrejse i årene omkring 1610 - den har H.D. Schepelern til gengæld fulgt ved hjælp af hans to stambøger i en afhandling i *Kulturminde*, Ny række IV, 1961, s. 19-54 - men Worm havde et stort interessefelt, og han nød som professor og videnskabsmand stor tillid. Derfor modtog han gennem mere end en menneskealder talrige breve fra elever, slægtninge og bekendte på rejse i udlandet, hvori de rapporterede om deres studier eller forelagde ham deres problemer. Her fortælles om biblioteksbesøg, overværelse af dissektioner, møder med lærde mænd og meget andet, som kan findes via udgavens fortræffelige registre. Mere beskedne af indhold er nogle breve hjem fra Søren Andersen Vedel, da han opholdt sig som student i Tyskland 1606. De er udgivet og kommenteret i *Familieliv på "Liljebjerget" i Ribe omkring 1600 belyst gennem breve*. Ved Bue Kaae, Esbjerg 1983, s. 17-38. En rørende forsikring til de bekymrede forældre om, at han passer godt på i det fremmede, citeres fra s. 22: "Mit guld har jeg indsyet nede i mine inderste bukser imellem stopningen, saa at ingen kan føle det. Jeg tænker det er dér vel forvaret med Guds hjælp"!

Andre sider af rejselivet belyses kulturhistorisk af nogle *rejseråd* meddelt af den berømte mediciner Thomas Bartholin. Henvendt til sine lægestuderende sønner tilråder han bl.a. hygiejniske foranstaltninger som at filtrere urent drikkevand og anbefaler dem at opsøge nærmere angivne seværdigheder på deres vej. Rådene bygger på hans egne erfaringer fra Frankrig og navnlig Italien i begyndelsen af 1640'erne. De er oversat fra latin til engelsk i *Thomas Bartholin: On the burning of his library and On medical travel*, translated by Charles D. O'Malley, Lawrence 1961, s. 43-101.

Over 3.000 danskere har ifølge Vello Helks optælling foretaget én eller flere studierejser i udlandet mellem 1536 og 1660. Heraf var 20-25 % adelige. I betragtning af at de unge adelsjunke- i hvert fald i de første rejseår har rejst under opsyn af en præceptor, må der jævnligt være blevet truffet aftaler mellem

Som turister oplevede nordboerne det farverige liv i syden, katolske ceremonier og processionser, folkelige skuespil og fester. I en italiensk rejsefører, *Nuovo Itinerario d'Italia di Andrea Scoto, Vicenza 1638-39*, indgår en billedserie med titlen '*Il carnevale Italiano Mascherato*', hvorfra disse figurer er hentet.



forældre og præceptor om dennes kompetence og planen for rejsen, men herom ved vi forbausende lidt. Før 1660 synes yderst få kilder af typen rejsefuldmagter og -instrukser bevaret, højst en 5-6 stykker. En instruks udstedt 1598 af Peder Brahe for Jens Mule som præceptor for sønnen Axel er trykt i *Ny Kirkehistoriske Samlinger*, V, 1869-71, s. 253-55, mens en instruks i seks punkter fra 1643 angående Ove Thotts udenlandsrejse blot er kort refereret i *Historisk Tidsskrift*, 5. rk. I, 1879, s. 11. Mellem disse to aktstykker ligger altså 45 år. Indimellem kan nu føjes en rejsefuldmagt udstedt 1613 af Jakob Ulfeldt. Den findes i afskrift i *Ny kgl. Samling 1977*<sup>b</sup> 4<sup>o</sup> og aftrykkes her.

#### JAKOB ULFELDT OG HANS SØNNER

Jakob Ulfeldt (1587-1639) levede om nogen op til idealet af den "sande" højt uddannede adelsmand. Ca. 1583-96 studerede han ved udenlandske universiteter og begav sig ud på lange rejser, som





Scene fra 'Il carnevale Italiano Mascherato'.

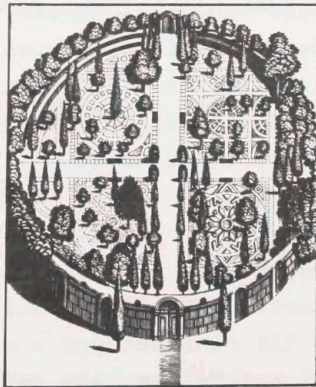
foruden det meste af Europa inkluderede Ægypten og Konstantinopel. Enkelte af de mange stationer på hans færd kan følges via notitser i bevarede bøger, også de en kilde til udenlandsrejsernes historie. Ligesom flere andre bogkøbere har han foruden sit navn skrevet år og sted i bøger, han erhvervede undervejs. Således fremgår det at han besøgte Rom 1588, Madrid, Salamanca og Sevilla 1595, Cordoba 1596. Anskaffelserne er i sig selv vidnesbyrd om hans boglige interesser, og af en liste over bøger, han ca. 1600 ønskede opstillet til daglig rådighed, fornemmes en bred horisont ligesom det ses, at han var kyndig i adskillige sprog, i hvert fald latin, tysk, fransk, italiensk og spansk.

Jakob Ulfeldt var fra 1607 rigsråd, fra 1609 tillige rigskansler, og med sine gode kundskaber blev han ikke overraskende flittigt anvendt af Christian IV til udførelse af diplomatiske hverv i udlandet. Af og til blev der dog også tid til lidt privatliv på hans fynske gårde. Mellem 1600 og 1621 fik han 17 børn: 11 sønner og 6 døtre. Blandt sønnerne var *Laurits*, hvis bibliotek blev en af grundpillerne i det af Frederik III stiftede kongelige

bibliotek - sandsynligvis forklaringen på at Det kongelige Bibliotek har bøger, der stammer fra faderen - og der var *Corfits*, som ægtede kongens datter og kom højt på strå, men som også oplevede det dybe fald og døde som erklæret landsforræder.

Det er nu interessant at se, hvordan fader Ulfeldt organiserede sine mange sønners skolegang og uddannelse. Han delte dem simpelthen i hold. Det første bestående af *Knud*, *Jakob* og *Frants*, født 1600-1601, blev 1613 med Ole Jakobsen som præceptor sendt til pædagogiet i Herborn. Næste hold, der bestod af *Peder*, *Laurits* og *Corfits*, født 1604-06, blev efter nogle år på Herlufsholm sendt til udlandet 1617 eller 1618. Dette hold 2 sluttede sig nu til hold 1. Alle seks troppede sammen med Ole Jakobsen op og lod sig immatrikulere ved universitetet i Genève 1618, og sammen rejste hele flokken nogle måneder senere derfra videre til Orléans. I de følgende år skete der det, at det i forbindelse med oprettelsen af akademiet i Sorø blev forbudt adelen at sende dens børn udenlands i tidlig alder, dvs. førend de evt. havde gået på Sorø. Det tredje hold, *Flemming*, *Ebbe* og *Eiler*, født 1607-13, kom derfor 1623 til skolen og akademiet i Sorø, som de så iøvrigt forlod til forskellig tid.

Navnlig uddannelsen af de to første hold må have kostet Jakob Ulfeldt store summer. Bortset fra *Peder*, der døde 1621, synes de at have opholdt sig udenlands på faderens bekostning til slutår engang mellem 1625 og 1630, altså gennemsnitligt i henved tolv år. På denne baggrund kan det ikke undre, at Charles Ogier fandt *Knud*, *Laurits* og *Corfits* sprogkyndige og rige på kundskaber, da han 1634 traf dem i Danmark. Det skulle bare have manglet!



Den botaniske have i gymnasiet i Padova. - J.P. Tomasini  
"Gymnasium Patavinum". 1654.

## FULDMAGTEN 1613

Den fuldmagt, Ole Jakobsen blev udstyret med i påsken 1613, har karakter af en kontrakt, hvoraf hver af parterne udtrykkeligt skulle have sin genpart. Da afskriften gengiver Jakob Ulfeldts underskrift, er der tale om Ole Jakobsens eksemplar. Kontrakten gjaldt for fem år og sikrede Jakobsen et ikke pristalsreguleret honorar på 100 daler årligt plus fri kost, bolig og rejsebefordring. Bemærkelsesværdig er bestemmelsen om, at han skulle aflastes i sit arbejde ved at holde tjenermedhjælp. "En smuk, skikkelig og lærd person" skulle medhjælperen være - med andre ord en pæn og artig student. Med denne kom selskabet op på fem personer.

Da førsteholdsdrengene i 1613 kun var 12-13 år gamle, er det næppe påfaldende, at Ulfeldt undlod at specificere et undervisningsprogram, der nødvendigvis måtte blive ret elementært. Daglige øvelser i latin og tysk nævnes i forbigående som en given sag, men først og fremmest lå det ham på sinde at få tilkendegivet, at hans børn skulle opdrages i tugt, ære og gudsfrygt. Alt i alt udgør fuldmagten en tillidserklæring til præceptoren, som må siges at have fået meget frie hænder.

*Ole Jakobsen* (1588-1638) havde i kraft af sin herkomst en vis social status, idet han var søn af den afdøde biskop over Fyn Jakob Madsen. Til hans fordel har selvsagt også talt, at han var kendt med forholdene i rejsemålet Tyskland, hvor han havde studeret ved flere universiteter 1608-12. Han blev 1626 dr.med. i Padova og slog sig ca. 1630 ned som læge i Odense. Hvor længe han fortsatte som lønnet præceptor er uvist, men forbindelse til Ulfeldtsønnerne har han opretholdt til i det mindste 1626. I et eksemplar af Quintus Curtius' skildring af Alexander den Stores historie - trykt i Lyon 1555 og nu med signaturen 171-122 8<sup>o</sup> - har *Lauritz* skrevet, at bogen blev foræret ham som et hengivenhedstegn af dr. Jakobsen: "Mons<sup>r</sup> le D[octeur] Jacobæus m'a faict presant de ce liure en tesmoignage de sa très fidelle affection. L Ullfd".

I det følgende fuldmagten i afskriftens ordlyd. Nogle ord og vendinger, som ikke umiddelbart forstås, står forklaret til sidst.

*Næste sider: Jakob Ulfeldt bænket ved bordet med hustru, børn og hund. De 11 sønner sidder efter alder til højre for husherren, de 6 døtre tilsvarende på husfruens side. Ligesom baggrunden udgøres af en fantasi-kulisse er familiecenen konstrueret. På grund af sønnernes langvarige udenlandsophold har Jakob Ulfeldt næppe set alle sine børn samlet, og ikke mindst: da den yngste i 1621 så lyset, var både en ældre søster og bror døde! - Kobberstik i folioformat efter maleri på Frederiksborg.*







COPIE AFF DEN FULDMAGT, SOM WELB: JACOB WLDFELD GAV D, OLUFF JACOBSEN OVER SINE BØRN

Effter at jeg udi den Hellig Trefoldigheds navn nu udsender udi *Germaniam* mine Sønner *Canutum*, *Jacob* og *Frantz*, der med Guds hielp og naade at lære udi lærdom og lefnet, det Gud Allmægtigste kan være til ære og lof, deres Forældre til glæde, dem selffver til gafn og gode, den Allmægtigste Naadige Gud gifve der til sin naade og velsignelse etc., da hafver jeg forhandlet og tilbetroet Erlig og Welllærde Person, *Oluff Jacobsøn* at følge dennem udaf landet og at hafve dennem fuldkommelig udi i sin befaling som en *Præceptor*, med fuldkommen og absolut fuldmagt dennem at forestaae baade udi lærdom og lefnet, som jeg self personlig var tilstæde. Skal [han] og nu og altiid her effter hafve udi sin forvaring alle hvis penge ieg til deres underholdning forordner og forsender, og dennem anvende og udgive efftersom leiligheden udkræver, saa børnene bliver altiid reenligen og vel holdet baade med kost og klæder, *ratione ætatis et locorum, cum frugali liberalitate et liberali frugalitate*, saa at alle ting kand gaae skickeligen og vel til, og hafver *Oluff Jacobsøn* lofvet og tilsagt mig herpaa sin troe tieniste, og at vilde blive hos mine børn uden lands (hvor Gud vil de effterhaanden forreiser) udi fulde fem samfelde aar, og icke drage eller begive sig fra dennem udi nogen maade, men stedse saa længe blifve hos dennem og følge dennem.

Saa hafver ieg for saadan hans umag og fliid lofvet og hermed lofver og tilsiger *annuum salarium*, Et hundrede Rixdaler, hvilcke hannem aarligen skulle blifve til gode reede erlagde, og derhos hans frie underholding til kost, woning, reiser og saadant, ligesom børnene det hafver. Dersom ieg bliver tilsinds at lade affordre en eller fleere af mine Sønner fra hannem, førend den for<sup>ne</sup> tid er forløben, da skal derfor aldelis intet afkortes udi hans *salaris*, desligeste om ieg vil forsende af mine sønner en eller fleere til de andre, som hand nu strax annammer udi *disciplin*, da skal han dennem annamme og *instituere* lige ved de andre for det samme *salaris*, og effterat det er nu foraffskeeet, at hand for det første skal begive sig til Herborn, og der paa to aars tiid stille forblive, saa skal hand dog baade nu og altiid hafve den fuldmagt, at dersom - det Gud naadeligen affvende - nogen *contagie* eller anden usikkerhed med krig eller anden maade, enten til Herborn eller andensteds, hvor hand med mine sønner var, kunde paa-

komme, at hand maa begifve sig strax derfra paa andre beqvemmelige stæder, som sicker ere, hvor børnene kunde have god leylighed for deres lærdom og underviisning, og skal hand altiit det snarest mueligste mig derom tilskrive og lade mig viide, hvor hand med børnene *migrerer*.

Op paa det børnene kunde have dis bedre deres *exercitia quotidiana*, saa vel *in lingua Latina* som *Germanica*, da skal hand altiit holde for dennem *loco famuli* en smuck, skickelig og lærd Person, hvilcken hand maa besolde effter saadan en persons *qualitet*, og icke ansee en ringe ting, paa hvis børnene kunde hafve gafn og forfremmelse af.

*De ratione institutionis* giøres intet fornøden at *specificere*, men [jeg] forlader mig til hans gode troe og *discretion*, alle-niste for alle ting at mine børn ideligen og dagligen holdes til Guds frygt, øfves dagligen udi bønner og psalmer, opdrages udi et ærligt, tugtigt lefnet, holdes fra alt ont selskab, og hafver omgang med de gode, udaf hvilcke de kunde see og lære det, som got er.

Den Ævige, Allmægtige, Naadige Gud, som hafver skabt dennem og igienløst dennem til sin ære, hand ledsage dennem med sine hellige Engle og bevare dennem, hand regiere dennem med sin hellig Aand paa sine hellige veie og lære dennem all sandheds og retfærdigheds veie og vidnesbyrd, og gifve dennem lycke, naade og velsignelse, at de maa blifve hellige lemmer udi hanss hellige Meenighed, som hannem kunde lofve og priise, at vi saa tilsammen maa lofve, ære og priise hans hellige navn herpaa jorden, og siden i all ævighed, Amen.

Til ydermeere vidnesbiurd og ihukommelse ere tvende skriffter ennsliudendes os imellem giort, som vi hafve med egne hænder underskrevet, saa hver haver en part derudaff. Datum Nyborg slott Paaske Hellige dage [dvs 4. april] *Anno* 1613.

Jacob Wlffeldt

præceptor lærer og vejleder ratione ætatis etc. i forhold til alder og sted, hverken for ødselt eller for påholdende annuum salarium årsløn for<sup>ne</sup> førnævnte instituiere oplære foraffskeeedet aftalt contagie epidemi migrerer rejser hen exercitia etc. daglige undervisningsøvelser loco famuli som tjener De ratione etc. vedrørende en plan for opdragelsen discretion konduite.



